

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krome na leto, za pol leta dve kroni, za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krome na leto. — Posamezne številke 20 vin.

:: Telefon štev. 216. ::

C. Kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.649

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratov po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Vsebina: Zadružna zveza svojim članicam v vojnem času. Zahteve c. kr. deželne sodnije v Ljubljani o visokosti deležev Izvršitveni predpis k zakonu o vojnih dajatvah. Uvedba najvišjih cen za žito in moko. N jvišje cene za žito in moko. Vestnik Zadružne zveze. Zadružni pregled. Gospodarski pregled. Bilance.

Zadružna zveza svojim članicam ob vojnem času.

Odkar obstoji naša zadružna organizacija, ni imela prestati še nikoli take preizkušnje kakor v sedanjem vojnem stanju. V mirnih časih navadne razmere so se bile mahoma izpremenile. Negotovost, kaj bo prinesla bližnja prihodnost, je povzročila, da so gospodarska podjetja v prvem času zgubila vsak pravec. V kreditnem in blagovnem prometu je bila nastala stagnacija, kakršne nihče ne pomni. Ljudstvo je bilo zbegano, upniki so se bali za svoje terjatve, dolžniki so imeli strah pred upniki. Skratka, ob otvoritvi vojne smo bili prestavljeni v nov svet, ki ga dotlej nismo poznali.

Da so ti dogodki močno uplivali tudi na zadružno življenje in delovanje, je samo ob sebi umevno. Ravno zadružnim organizacijam, ki imajo v gospodarskih stvareh najboljši stik z ljudstvom, je v tem času pripadla silno važna naloga: pomirjevalno uplivati na priprosti narod in ga pripravljati, da se prilagodi novim razmeram. To nalogo so zadruge kaj lepo izvajala in če se je posrečilo v razmeroma kratkem času pregnati preveliko bo-

jazljivost in nezaupnost, je brez dvoma velik del pri tem uspehu pripisovati ravno mirnemu delu naših zadrug, ki so zrastle iz ljudstva za ljudstvo. Ko so se majali vsi temelji, na katerih sloni naše narodno gospodarstvo, stale so zadruge trdno na svojem mestu.

Zadružna zveza je v teh hudih časih svojim članicam zvesto stala na strani. O važnejših dogodkih jih je sproti obveščala in jim dajala navodila, po katerih naj se ravnaajo pri svojem poslovanju.

Ob pričetku vojske so bili ljudje v velikem strahu za svoje vloge v denarnih zavodih. Osobito so se po mestih močno dvigale naložbe. Ker se je bilo bati, da se kaj takega pripeti tudi na kmetih, je Zveza priporočila posojilnicam, da naj skrbe, da se ljudje kolikor mogoče pouče o varnosti vlog in o tem, kako bi škodili sebi in drugim, ako bi brez vsake potrebe dvigali svoje prihranke. Tudi naj bi posojilnice ljudi poučile, da se bo kazensko strogo postopalo proti vsem onim, ki bi vlagateljje hujskali ali trosili neosnovane govorice o denarnih zavodih. Opozoriti je izrecno na našo kazensko postavo, ki pravi v § 308: „Kdor z javnim razglaševanjem trosi lažnjive,

za javno varnost vznemirjajoče vesti, ki niso podprte, ali take govornice naprej raznaša, je kriv prestopka. ki se kaznuje s strogim zaporom od 8 dni do 3 mesecev.“ Posojilnicam se je naročilo paziti, če se morda proti njim kaj agitira ali če se širijo o njih in o denarnih zavodih sploh neosnovane govornice. Gledati je, da se izsledi krivec in da se dobe zanesljive priče za vsak posamezen slučaj, na kar je kriveca takoj naznaniti sodnji. Glede notranjega poslovanja se posojilnicam priporočilo, ne izplačevati celotnih vlog, ampak samo manjše zneske, kolikor ljudje res potrebujejo za vsakdanje potrebščine; glede večjih zneskov naj se strogo in brezpogojno drže odpovednih rokov. Tudi se je bilo naročilo, da naj se posluje le ob uradnih dnevnik in določenih uradnih urah.

Zadružna zveza je bila tudi vložila posebne vloge pri pristojnih oblasteh na Kranjskem in v sosednih kronovinah, da se z svojo avtoriteto ščitijo posojilnice proti onim, ki bi slepili in begali vlagatelje, in da naj ljudstvo pomirijo s primernim poukom.

Dne 31. julija je bil proglašen moratorij, o čegar vsebini je Zveza takoj obvestila svoje članice s posebno okrožnico in jim dala navodila, kako naj se ravnaajo v razmerah, nastalih vsled moratorija. Vsled tega moratorija, ki je bil še zelo splošen in ni delal nobenih razlik med denarnimi zavodi, je bila močno prizadeta tudi Zveza sama, ki ravno tako kakor navadni vlagatelji od denarnih zavodov ni mogla zahtevati večjega izplačila od svojih naložb nego 200 K.

Nekatere posojilnice so nameravale z zvišanjem obrestne mere vlagatelje pripraviti do tega, da bi še nadalje pustili pri njih svoje naložbe, oziroma so upale na ta način dobiti novih vlog. Da bi take odredbe v danih razmerah ne imele zaželjenega uspeha, je bilo očitno. Posledica bi bila, da bi se morale dosledno zahtevati višje obresti tudi od dolžnikov, pri čemer bi bil v prvi vrsti udarjen kmečki stan, ki je že tako hudo prizadet vsled

vojnih dogodkov. Vsled tega je Zveza nastopila proti zvišanju obrestne mere, ki bi ne bila prinesla posojilnicam nobenih koristij, pač pa naložila dolžnikom nova bremena.

V okrožnici dne 19. avgusta so se posojilnicam dala naslednja navodila;

1. Pri izplačevanju hranilnih vlog naj se posojilnica drži določil moratorija. Izjema se lahko napravi, če vlagatelj res potrebuje večji znesek.

2. Posojilnica naj tudi skrbi za nove vloge. Ljudje prodajajo seno, slamo, ponekod žito, hmelj in druge pridelke in bodo tudi od vojaške uprave dobili denar za konje in vozove. Opozore naj se pravočasno, da nalagajo denar v domačem zavodu.

3. Dovoljevanje posojil naj se omeji. Le v nujnih slučajih in kjer gre za manjše zneske za kratek čas, naj se da posojilo.

4. Brez prejšnjega obvestila in odobrenja Zveze naj nobena posojilnica ne preminja obrestne mere.

5. Posojilnica naj se strogo drži discipline. V tem času naj ne zahteva od Zveze prevelikih zneskov. Zveza kot denarna centrala mora pomagati vsem kreditnim zadrugam. To bi pa Zvezi ne bilo mogoče, ako bi posamezne zadruge poznale le sebe, ne pa tudi skupnosti.

Nekatere posojilnice so iz strahu pred moratorijem pridržale denar doma in so se bale, da bi ga v slučaju potrebe od Zveze ne mogle dobiti. Vsled tega je Zveza posojilnice opozorila, da je taka bojazen neopravičena, ker je Zveza vkljub moratoriju šla posojilnicam za nujne potrebe v največji meri na roko. Obenem je Zveza povdarila potrebo, da se poslovanje tudi v teh kritičnih časih vrši kolikor mogoče v redu in je posojilnicam priporočila, da naj preostajajoči denar redno nakazujejo Zvezi, ki je izjavila, da je pripravljena med moratorijem vplačane svote izplačevati brez vseh pridržkov. Dalje je Zveza v isti okrožnici opozarjala posojilnice, da naj dolžnikom priporočajo, navzlic moratoriju pla-

čevati obresti in po možnosti tudi odplačevati dolg.

Kakor o prvem moratoriju, tako je Zveza tudi o proglasitvi nadaljnih moratorijskih odredb takoj obvestila posojilnice s posebnimi okrožnicami, v katerih so se pojasnile na kratko najvažnejše določbe, dočim se je celotno besedilo izpremenjenih moratorijskih odredb vselej priobčilo v Zvezinem glasilu.

Vsled vojnih dogodkov je bilo poklicanih pod orožje mnogo kmečkih mož. Bati se je torej bilo, da bi utegnilo za jesensko delo, za mlatev, košnjo otave in jesensko setev primanjkovati delavcev. V takih razmerah je bilo nujno potrebno skrbeti, da strojne zadruge poslujejo nemoteno in vsaj deloma nadomestijo delovno moč onih, ki so bili odšli na vojsko. Ker pa so bili pri nekaterih strojnih zadrugah poklicali monterje pod orožje, je Zveza tem zadrugam priporočila, da naj si skušajo pomagati na ta način, da pošljejo h kmetijskemu društvu v Šmartnem pri Kranja ali h kmetijskemu društvu v Št. Vidu nad Ljubljano kako zanesljivo osebo, ki bi si ondi na lieu mesta ogledala, kako se morajo stroji pri delu oskrbovati. Po svojem povratku bi potem dotičnik lahko vodil delo pri svoji zadrugi.

Druga težava pri strojnih zadrugah je bila nastala, ker je bil spočetka oviran promet z bencinom, katerega nekaj časa sploh ni bilo dobiti. Vsled tega se je naprosil deželni odbor kranjski, da bi posredoval pri poljedelskem ministrstvu, da se dovoli neoviran promet z bencinom. Z razpisom z dne 11. avgusta 1914, št. 23.905 je vlada Zvezo obvestila, da je proglasila bencin za predmet, ki spada med aprovizacijske stvari in da se more pošiljati na vse in iz vseh postaj državne in južne železnice.

Nekaterim štajerskim posojilnicam v onih krajih, kjer se prideluje hmelj, je Zveza priporočila ljudi poučiti, da naj hmelj ne prodajajo le proti plačilu v gotovini. To pa zaradi tega, ker se je govorilo, da bodo nakupovalci

kupovali hmelj le proti nakaznicam tvrdke, za katere kupujejo. Priporočilo se je torej, zahtevati takojšnje plačilo, oziroma bi se moglo s plačilom kupnine nekoliko počakati, če bi za dotične tvrdke prevzele obvezno plačilno obljubo tvrdke in zanesljive banke.

Posojilnice na jugu, ki delujejo na bolj eksponiranih krajih, je Zveza pozvala, da naj vse zadolžnice in druge vrednostne listine kakor tudi nekatere važnejše knjige pošljejo k nji v shrambo.

Gospodarska in konsumna društva je Zveza s posebno okrožnico opozorila, da naj zahtevajo ob prodaji blaga vedno takojšnje plačilo, ker morajo tudi društva nabavljeno blago takoj plačati. Le tako bi se dalo vzdržati redno poslovanje.

Važnemu vprašanju o aprovizaciji na kmetih je bila Zveza že meseca avgusta obrnila svojo pozornost. V okrožnici z dne 25. avgusta je opozorila zadruge, da bo nekatera živila težko dobiti, oziroma bi jim utegnila cena zelo poskočiti, tako da bi si jih revnejši sloji ne mogli nabavljati. Zveza je hotela spomočjo javnih faktorjev začeti akcijo, da bi se bila že takrat zagotovila po primernih cenah zadostna množina nekaterih živil, o katerih se je bilo najbolj bati, da jih bo primanjkovalo. V ta namen je Zveza posamezne zadruge naprosila za približne podatke, kakšna je v njihovem okolišu na splošno letina, če in kakšne vrste žita bo treba kupovati in približno koliko množino ga bo treba dobiti od drugod. Žal, da Zveza s svojim načrtom ni prodrla, ker ni našla za to stvar primerne umevanja ne na višjih mestih, pa tudi ne pri ljudeh, ki si niso bili v svesti, kako resna je ta zadeva. Takrat bi se bila dobila živila še iz zunanjih držav in po primeroma nizki ceni. Nadaljni potek dogodkov je kazal in kaže vedno bolj, kolikšne koristi bi bila ta akcija, če bi se bila izvedla. Nekoliko več zanimanja se je bilo v tem oziru pokazalo še le v zadnjih časih, ko se je nevarnost opazila bolj občutno.

Da bi se dobil pregled o vplivu vojnih dogodkov na mlekerske zadruge je bila Zveza tem zadrugam razposlala poziv, da naj ji sporoče, kako sedaj poslujejo, kam pošiljajo mleko in koliko na dan, če in koliko imajo v zalogi sirovega masla in po kakšni ceni ga prodajajo, dalje če imajo v zalogi sira, koliko, kakšne vrste in po kakšni ceni.

Od početka vojne se je kazalo povsod veliko zanimanje za delovanje „Rdečega križa“ in pomožnih odborov, ki naj bi doma skrbeli za podpore pomoči potrebnih družin. V označene svrhe so tudi zadruge prispevale s svojimi, Zveza je bila zadruge pozvala, da naj sporoče, koliko so darovale za „Rdeči križ“, za domači pomožni odbor in koliko so dale za podpore posameznih družin, ranjencev, beguncev itd., ker je važno, da ima Zveza pregled o tem ljudomilem delovanju svojih članic.

Ko je naša finančna uprava najemala vojno posojilo, se je bilo tudi poljedelsko ministrstvo obrnilo do združnih central s pozivom, naj se udeleže podpisovanja in naj uplivajo, da bodo to storile tudi včlanjene zadruge, ki naj bi poleg tega ljudem priporočale subskripcijo. Združna zveza je o tem izdala posojilnicam primerna navodila, kako jim je v tem oziru postopati in na katere okoliščine se jim je pri tem ozirati. Posojilnicam se je izdal pouk za slučaj, da bi stranke tudi pri njih podpisovale vojno posojilo in kako naj postopajo nadalje s prigrasili. Vojno posojilo je dalo Zvezi veliko dela. Podpisalo se ga je tudi po naših krajih zelo mnogo, kar seveda močno vpliva na likvidnost denarnih sredstev naše združne organizacije.

Kaj je Zveza ukrenila in kakšnega sodelovanja svojih članic pričakuje v zadevi proti razkosovanju kmečkih posestev, o tem smo že poročali v zadnji številki.

Tu smo kratko navedli samo splošni pouk, ki ga je dala Zveza članicam potom okrožnic. Za posamezne slučaje so se dajala posebna navodila in je bila v tem oziru Zvezina pisarna imela ogromno korespondence, dasi se

je število njega uradništva vsled vpoklicanja zelo zmanjšalo. Prav mnogo navodil se je dalo tudi ustmeno.

Z redkimi izjemami so se članice zvesto ravnale po danih jim navodilih, kar bodi tu izrečno omenjeno.

To vzajemno delo, ki se je ves čas vstrajno nadaljevalo, je imelo velik vspeh: zaupanje do združne organizacije se je ohranilo. S tem sicer ni še vse doseženo, ali podlaga, na katero je postavljeno združno življenje, je ostala nepoškodovana, tako da bo mogoče na tem temelju lotiti se nadaljnjih novih nalog, ki nas čakajo v bodočnosti.

Nehvaležno bi bilo, če bi se na tem mestu ne spominjali onih požrtvovalnih, nesebičnih oseb, ki so v teh težkih časih ohranili združni organizaciji svojo naklonjenost. Delo, ki so ga izvrševali po posameznih zadrugah njihovi odborniki, ni bilo majhno. Bodi jim tu izrečena topla zahvala, katero izražamo z istočasno željo, da bi ta požrtvovalnost ostala krepka in živa tudi v prihodnje.

Zahteve c. kr. deželne sodnije v Ljubljani o visokosti deležev.

V našem listu smo že imeli priliko baviti se stališčem, kakršnega je bila zavzela c. kr. deželna sodnija v Ljubljani glede deležev pri kmečkih posojilnicah.

Leta 1911 so nameravali v nekem kraju na Kranjskem osnovati rajfajzovko. V pravih so bili določili visokost deležev z zneskom 2 K, kakršnega imajo v naših krajih skoro vse kmečke posojilnice. Ko se je vložila prošnja za vpis nove zadruge v združni register, je c. kr. deželna sodnija v Ljubljani vpis odklonila in je odklonitev utemeljevala s tem, da članski deleži po 2 K ne odgovarjajo zahtevam združnega zakona, češ da so prenizki. Dotični sodni sklep smo bili v celoti priobčili v 11. številki „Narodnega Gospodarja“ z dne 10. junija 1911.

Proti temu sklepu je bil vložen priziv na višjo deželno sodnijo v Gradcu, toda brez

uspeha. Predlagatelji so se bili pritožili potem še na najvišji sodni dvor, ki pa je revizijski priziv zavrnil, češ da niso dani pogoji § 16 cesarskega patenta z dne 9. avgusta 1854, št. 208 drž. zak.

Vsled tega je ostalo takrat vprašanje o visokosti zadružnih deležev nerešeno.

V tem slučaju je šlo za novo zadrugo. Sedaj pa se je c. kr. deželna sodnija v Ljubljani lotila tudi starih, že dolgo časa obstoječih kmečkih posojilnic.

Hranilnica in posojilnica v Trnovem (rajfajznovka), ki obstoji že 20 let, je prejela namreč od deželne sodnije v Ljubljani sledeči:

Sklep.

Firm. 177.
Gen. I. 44/28.

Hranilnica in posojilnica v Trnovem, registrovana zadruga z neomejeno zavezo ima po glasu § 6 njenih pravil od 12. septembra 1894 odnosno po glasu § 6 njenih pravil od 13. januarja 1903 zadružne deleže v znesku po 2 K.

Vkljub temu, da so pravila zadruge vže leta v register vpisana, je sodišče vendar dolžno, delati na to, da se napravi v pravih zakonu odgovarjajoči stan in odstranijo pogodbeno določila, ki stoje v nasprotju z nujnimi predpisi zadružnega zakona (§ 11). Taka določila so sama na sebi nična in ne morejo tudi po odobrenju sodišč nikoli zadobiti pravne veljave.

V postavi (§ 5, šte. 5 zadr. zak.) sicer ni izrecno določena maksimalna in minimalna meja za visokost zadružnih deležev. V tem okviru se uveljavlja samouprava zadrug. Vendar se mora zahtevati, da se ujema visokost zadružnih deležev v zadružnim smotrom in da je v stanu dosego tega smotra omogočiti. Kakor je zdrav razvoj zadruge le tedaj mogoč, če je ustanovitev zadruge gospodarski stopnji zadružnikov in njih potrebam primerna, ravno tako je mogoč vpešen obstoj zadruge le, če se ustanovi in obdrži potreben prometni fond. Ta fond sestoji večinoma iz deležev zadružnikov, on tvori realno podlago zadružnega

kredita in ga osebno jamstvo posameznih zadružnikov le izpopolnjuje. Ta fond mora poleg drugih pridobitnih virov zadostovati v dosego zadružnega smotra, bil bi nezdrav položaj, če bi se že v naprej pri dobavi potrebnih obratnih sredstev moralo vpoštevati osebno jamstvo članov. Visokost deležev določa torej zadružni smoter in v toliko je tudi samouprava zadrug omejena.

Visokost zadružnih deležev bo manjša, če obstoji zadružni smoter — kakor pri konsumnih društvih — v tem, da se odpre članom cenejše nakupne vire in jim s tem pomaga k štedenju v domačem gospodarstvu; morala pa bo biti večja, če — kakor v predležečem slučaju — obstoji zadružni smoter v tem, da se omogoči prebivalstvu gotovega okraja, ki se v glavnem ukvarja z reprodukcijo, urejeno gospodarstvo z dovoljevanjem kredita. Pri takih zadrugah bi zadružni deleži v višini 2 K izgubili ta značaj in bi postali navadne vstopnine, ki bi potem dosego zadružnega smotra obrezuspešili in gospodarstvo zadružnikov ogroževali. Deleži v višini po 2 K bi v bodoče komaj zadostovali za navadne upravne stroške. Pritegniti bi se moralo rezervni fond, ki ima služiti izvanrednim dogodkom, v to, da se krije redno poslovanje in doseže zadružni smoter. Zamogel bi nastati položaj, ki bi prisilil realizirati jamstveno dolžnost zadružnikov.

Ker gre v predležečem slučaju za zadrugo z neomejeno zavezo, govore tudi socialno-politični pomisleki proti dopustnosti visokosti zadružnih deležev in to ravno pri prebivalstvu na deželi, za katero se je ravno zadruga ustanovila. Določitev tako nizkih deležev bi zapeljevala k pristopu in vporabi zadružnega kredita, pri čemur bi se vtegnilo prezreti neomejeno jamstveno dolžnost, ki je s članstvom zvezana. Posledica takih štatutarnih določb bi končno ne bila pospeševanje, ampak ogroževanje gospodarstva zadružnikov.

Zadruga se z ozirom na vse to pozivlja, povišati njene deleže in sicer najmanj na 20 K — in primerne predloge

vstaviti vže v dnevni red letošnjega rednega občnega zбора in takoj po izvršenem občnem zboru predlagati vpis spremenjenega besedila § 6 združnih pravil.

C. kr. deželno kot trgovsko sodišče v Ljubljani, odd. III.,
dne 11. februarja 1914.

Pri rednem občnem zboru zadruga, ki se je vršil dne 24. maja 1914, se sklepanje o povišanju deležev sploh ni bilo djalo na dnevni red in se torej o tem predmetu ni nič razpravljalo. Vsled tega je deželna sodnija v Ljubljani zadrugo s sklepom z dne 10. junija 1914 pozvala „sklicati nemudoma izvanredni občni zbor, na čegar dnevni red je postaviti sklepanje o zvišanju zneska združnih deležev in do 25. t. m. sem poročati, da se je zadevni občni zbor sklical.“ Če bi se temu nalogu ne ugodilo, zagrozila se je vsakemu odborniku globa po 20 K.

Na dan 12. julija 1914 se je pri zadrugi sklical izvanredni občni zbor, na katerem naj bi se obravnavalo o povišanju deležev od 2 na 20 K. Toda občni zbor je sklenil soglasno, da se tozadevni predlog zavrne in da naj ostanejo deleži v dosedanji višini.

Ta sklep občnega zбора je načelstvo sporočilo deželni sodniji z dostavkom, da v teh razmerah ne more predlagati nobene izpremembe pravil glede višine deležev za vpis v združni register.

Posledica je bila, da je deželna sodnija poslala zadrugi naslednji:

Firm. 951.
Gen. I, 44/34.

Sklep.

Poročila »Hranilnice in posojilnice v Trnovem, registrovane zadruga z neomejeno zavezo«, z dne 7. septembra t. l., da ne more predlagati sodišču izpremembo združnih pravil v smislu tusodnega sklepa od 11. svečana t. l., oprav. šte. Firm 177, Gen. I. 44/28, ker je občni zbor od 12. julija t. l. sklenil, da imajo pri zadrugi ostati deleži neizpremenjeni, ne vzame sodišče na znanje.

Zadrugi se nalaga tusodnemu naročilu v pravomočnem tusodnem sklepu od 11. svečana t. l. tako gotovo ustreči tekom enega meseca, kakor bi sicer zapadla za posamezne člane načelstva globa po 50 K.

Kakor je bilo razvidno vže v citiranem tusodnem sklepu, ima sodišče pravico in dolžnost nadzorovati zakonitost združnih pravil in zahtevati spremembo nezakonitih določil v pravilih tudi v slučaju, da so pravila že registrovana.

Dalje pa tudi ne sme izvrševati načelstvo zadruga takih sklepov občnih zborov, ki so protizakoniti. Po § 39. združ. zak. od 9. aprila 1873, drž. zak št. 70, ima načelstvo izvršiti le take sklepe občnega zбора, ki so bili pravilno sklenjeni. Torej ima odkloniti izpeljavo takih sklepov, s katerimi se je sklenilo nekaj nezakonitega.

V enakem smislu ima tudi nadzorstvo zadruga dolžnost paziti na to, da postopa zadruga in njena uprava pravilno (§ 24., l. c).

C. kr. deželno kot trgovsko sodišče v Ljubljani, odd. III.,
dne 9. oktobra 1914.

Elsner l. r.

Dne 29. novembra 1914 je sklicalo načelstvo nov občni zbor z istim dnevnim redom. Načelstvo in nadzorstvo je občnemu zboru predlagalo v smislu zahtev deželne sodnije povišati deleže. Toda občni zbor je po daljši debati sklenil z vsemi glasovi proti glasovom načelstva in nadzorstva, da ima ostati pri dosedanji izmeri deležev. Načelnik zadruga je nato izjavil, da smatra ta sklep za protizakonit in ga načelstvo ne bo izvršilo — kakor mu je pač bilo naročeno od deželne sodnije v Ljubljani!

Tako se je ta zadeva razvijala do tu. Kako se bo naprej, bomo še poročali.

* * *

Popolnoma enako zahtevo je stavila deželna sodnija v Ljubljani do »Kmetske hranilnice in posojilnice v Matenjivasi«, ka-

kor se poroča v septemberski številki »Zadruga«.

To neutemeljeno postopanje c. kr. deželne sodnije v Ljubljani je vzbudilo v zadrugah nemalo začudenje, ne samo pri nas in med kmetijskimi zadrugami, ampak tudi po drugih deželah in med pristaši Schulze-Delitschevih organizacijskih načel, ki zastopajo stališče, da naj bodo deleži v zadrugi kolikor mogoče visoki.

Tako se n. pr. s tem pravnim slučajem bavi »Die Genossenschaft«, glasilo Splošne zveze samopomočnih nemških avstrijskih pridobitnih in gospodarskih zadrug na Dunaju, v 42. številki z dne 17. oktobra 1914. List zastopa vseskozi načelo o potrebi visokih deležev, zato nalašč navajamo njegovo oceno zgoraj opisane razsodbe c. kr. deželne sodnije v Ljubljani. List piše med drugim:

»Pri razmotrivanju tega pravnega slučaja se mora že naprej povdariti, da vse zadružne zveze soglašajo v zahtevi, da bodi deležni kapital kolikor mogoče močan in da se bo iz tega stališča poslovni delež po 2 K večini zdel premajhen. Toda ravno tako odločno se morajo vsi pripadniki samopomoči zavarovati proti temu, da bi dajala v tem pogledu naročila kakšna registracijska sodnija brez zakonite podlage.

Utemeljitev, ki jo je našla registracijska sodnija v Ljubljani za svoj poziv, je juridični kuriozum. Govori o »nujnih predpisih«, proti katerim baje greše pravila, izjavlja pa istočasno, da v zakonu ni izrečno določena niti najvišja, niti najmanjša visokost deleža. Izjavlja, da se sme v okviru zakona samouprava zadruga udeleževati in pravi potem, da je ta zakonito pripoznana samouprava pravno omejena ne samo po zakonu, ampak tudi po zadruginem smotru. Po naziranju registracijske sodnije je takorekoč po zadrugnem zakonu tudi »s tihimi zasilnimi predpisi« prepovedano, ukrepati zadružne uredbe, ki so nesmotrene ali se vsaj regi-

stracijskemu sodniku zde nesmotrene. Kajti sodnija dokazuje ravno s svojim pozivom, da smatra registracijskega sodnika kot instanco za razsojanje o gospodarski smotrenosti kake poslovne uredbe. Ravno tistega sodnika, ki meni, da obstoji obratni kapital kreditne zadruga »največ« v deležih in da služijo deleži in rezervni zaklad — za pokritje poslovnih stroškov. Da zadružni deleži pri vseh kreditnih zadrugah tvorijo le del, žal dostikrat le majhen del obratnega kapitala (v katerem so vendar obsežene tudi hranilne vloge in izposojila) in da se morajo stroški pokrivati ne iz kapitala, ampak iz donosa tega kapitala, to bo registracijski sodniji pač postalo jasno še le v nadaljnjem teku njene »zadružne prakse«. In zakaj naj bi bil ravno delež po 20 K v tem slučaju najsmotrenejši, to razmotrivati, bi ji bilo najbrž tudi prav težko.

Zato naj se kakor doslej mirno prepusti posameznim zadrugam in zvezam, da glede ugotovitve deležev potrebno ukrenejo. Še vedno je boljše, da zadruga napravi pri tem kako napako, kakor da bi se sodnije s svojimi nezakonitimi zahtevami rinile na polje, na katerem si bo uradno delovanje težko pridobilo lavorik . . .«

Tako omenjeni list.

Naj še mimogrede omenimo, da tudi pravosodno ministrstvo zavzema glede določevanja višine deležev popolnoma drugačno stališče kakor deželna sodnija v Ljubljani.

Leta 1911. je namreč pravosodno ministrstvo izdelalo načrt za nov zadružni zakon in ta načrt je vlada potem predložila parlamentu. Brez dvoma so pri načrtu zakona sodelovali strokovnjaki, ki dobro poznajo naš sedanji zadružni zakon in so si najbrž tudi nekoliko ogledali zadružno zakonodajo v drugih državah. Poleg tega so se poprej v pravosodnem ministrstvu vršile obširne enquete, h katerim so bile pritegnjene vodilne osebe zadružnih organizacij. Uspeh teh posvetovanj, pri katerih so se obrav-

navale tudi najmanjše podrobnosti, se je porabil potem pri sestavi omenjenega načrta.

Vladna predloga (št. 823 prilog k stenogr. zapisnikom poslanske zbornice; XXI. zasedanje 1911) pravi na strani 93 izrečno: »Obstoječi (t. j. sedaj veljavni) združni zakon ne omejuje združne avtonomije niti glede višine združnih deležev, niti glede načina, kako naj se tvorijo. Vsled tega je torej zadrugi popolnoma dano na prosto voljo, kako visoko hoče določiti delež in če hoče zahtevati takojšnjo polno vplačilo, vplačilo v obrokih, ki se morda porazdele na mnogo let, ali pa celo le dopolnjevanje z dobropisi pričakovanih deležev na dobičku.« Na str. 95 priznava vladna predloga, da ni mogoče predpisovati najmanjšega zneska deležev in da nekatere vrste zadrug, kakor je pokazala izkušnja, na pr. rajfajznovke in konsumna društva, shajajo tudi z nizkimi deleži. »Najuspešnejša in v večini slučajev gotovo zadostna korektura proti prenizkim deležem leži v lastnem interesu zadruge in v poučljivih navodilih združnih organizacij, ki po navadi pomagajo pri ustanovitvi novih zadrug in morejo na podlagi svojih dolgoletnih, bogatihkušenj najbolje presoditi, kako velikih lastnih sredstev potrebuje zadruga.«

Izvršitveni predpis k zakonu o vojnih dajatvah.

K zakonu o vojnih dajatvah z dne 26. decembra 1912, drž. zak. št. 236, je ministrstvo za deželno brambo izdalo izvršitveni predpis z dne 14. novembra 1914, drž. zak. št. 326.

Te obširne odredbe ne moremo priobčiti v celoti. Omejiti se moramo le na nekatere točke, ki so pomembnejše za kmetijsko prebivalstvo.

V § 10 zakona o vojnih dajatvah je določeno, da mora vsak posestnik vprežnega voza ali živali, ki je zmožna za prenašanje oseb ali tovorov, primerno opremljen voz, oziroma

žival prepustiti za vožnjo (prenašanje tovorov). Izvršitveni predpis določa glede te točke:

1. Med živali za prenašanje tovorov se pravilno ne šteje plemenska in mlečna goveja živina. Take živali pritegniti za transportna dela se sme torej le izjemoma, ako so te živali navajene na vožnjo in se vsled te porabe njihov nadaljni namen ne stavi v nevarnost. Živali, ki pripadajo rodovni čredi ali živinorejskim zadrugam, katere vodijo rodovnik, dalje take plemenske živali, ki so bile nakupljene s pomočjo državnih ali deželnih podpor ali so bile premovane, se smejo vzeti še le v zadnji vrsti. Dobro preizkušene krave za rejo, junci in plemeni biki, dalje noseče živali naj se ne uporabljajo v nobenem slučaju.

2. Za živali, ki se prepuste za vožnjo ali za prenašanje tovorov, in za vozove se plačuje na dan sledeča odškodnina:

za dvovprežen voz s konji	6 K
„ enovprežen voz s konji	4 „
„ dvovprežen voz z volmi	5 „
„ dva konja z opravo za vožnjo	4 „
„ eno tovarno žival	2 „
„ enega konja za ježo	3 „

Povrh tega se more za živali zahtevati krma. Ravno tako nosi vojni uprava stroške, da se ohranijo v dobrem stanu vozovi, oprava za ježo in nosi tudi podkovne stroške.

Pripadajoče osobe ima pravico do plače po določenih izvršitvenega predpisa k § 7.

Odškodnina in plača pristoji od dneva, ko je dotičnik nastopil svojo službo pa do tedaj, ko ga odpustijo in potem še za toliko dni, kolikor se potrebuje za povratek na oni kraj, kjer se je služba nastopila; izbrati je pri tem najkrajšo pot, pri čemer se računa vsakih 40 kilometrov za en dan; ravno tako se za en dan računa ostanek pota, ki presega 20 kilometrov.

Za začasno porabo za krajevne vojaške svrhe potrebna vozila in živali se zahtevajo dnevno v kraju potrebe ali v bližnji okolici; uporabljajo se tako, da se morejo pri celodnevem delu vrniti tekom 16 ur, pri pol-

dnevnom delu pa tekom 8 ur od časa, ko so odšle iz svojega stalnega kraja. Za celodnevno porabo pristojajo v izvršitvenem predpisu k temu paragrafu in v izvršitvenih predpisih k § 7 določene odškodnine, oziroma plače, za poldnevno porabo pa le polovica; v nobenem takem slučaju pa se ne more zahtevati, da bi erar skrbel za dotične ljudi ali živali.

V § 22 zakona o vojnih dajatvah je določena dolžnost glede naturalne oskrbe in glede dajanja oskrbovalnih predmetov (klavne živine). K tej točki odreja nova naredba:

Kot klavna živina se praviloma zahteva goveja živina. Dati je vole in krave, po možnosti stare nad 3 leta, v nobenem slučaju pa ne pod dvema letoma. Ako se v izjemnih slučajih zahtevi glede goveje živine ne more ustreči, dati je mesto ene goveje živali 10 ovac ali 10 koz ali 5 prašičev. Plemenska in mlečna goveja živina se sme za klanje zahtevati le v onih neizogibnih izvanrednih slučajih, ko ni mogoče klavne goveje živine dobiti od drugod. Pri tem je še le v zadnji vrsti zahtevati take plemenske živali, ki spadajo med rodovno čredo ali pripadajo kaki zadrugi za vodstvo rodovnika, ali so bile nakupljene z državno ali deželno podporo ali so bile premovane. Dobro preizkušene krave za rejo, junci ali plemenski biki, dalje prašiči iz prašičerejskih postaj in noseče živali naj se ne jemljejo v nobenem slučaju.

Pitana živina se sprejema le za krajevne potrebščine. Ne sprejemajo se: biki, bivoli, dalje ne popolnoma zdrave, zelo suhe in močno pregnane živali, dalje živina iz okuženih krajev.

Odškodnina za prevzeto klavno živino se daje po določeni živi teži.

V § 23 zakona o vojnih dajatvah je urejena dolžnost o dajanju krmil; k tej točki zakona odreja nova naredba:

1. Kadar se zahtevajo krmila, se je ozirati na to, da more dajatelj vzdržati svojo lastno živino.

Krmo je zahtevati po teži. Ako ni na razpolago ovs, sena in slame, je dati v dotičnem kraju običajno nadomestilo.

2. Cenitev, ki je omenjena v zadnjem odstavku zakona, ima izvršiti zastopnik občine, v njegovi odsotnosti pa kak izvedenec, ki ga določi politična okrajna oblast. O cenitvi je napraviti zapisnik, ki ga podpiše zastopnik občine in izvedenec; ta zapisnik je poslati politični okrajni oblasti.

Ta naredba stopi v veljavo takoj, ko se razglasi (t. j. dne 14. novembra 1914). Istodobno se razveljavi naredba ministrstva za deželno brambo z dne 25. julija 1914, drž. zak. št. 171 in odlok ministrstva za notranje stvari z dne 10. avgusta 1914, drž. zak. št. 212.

V tej novi naredbi so določene tudi odškodnine za oskrbovalne predmete. Navajamo samo bolj važne, ki so sledeče določene:

Žito za kruh in krmo:

	Odškodnina v kron.
Pšenica	za q 31.—
Rž	" " 22.—
Mešano žito	" " 24.50
Ječmen	" " 19.10
Oves	" " 19.—
Koruza	" " 18.—
Grašica	" " 17.50

Zelenjava:

Krompir	za q 8.—
Druga sveža zelenjava (zelje, kapus, repa itd.)	" kg 0.22
Kislo zelje in kislja repa	" " 0.24

Meso, mast, sir:

Voli, krave, biki	za q živi teže 90.—
Ovce	" " " " 60.—
Prašiči	" " " " 120.—
Koze	" " " " 60.—
Teleta	" " " " 120.—
Goveje meso (sveže)	za q 180.—
Ovčje " "	" " 140.—
Prašičje " "	" " 160.—
Kozje " "	" " 120.—

		Odškodnina v kron.
Telečje meso (sveže)	za q	180.—
Prekajeno meso	" "	250.—
Šalame	" "	450.—
Druge trajne klobase	" "	320.—
Slanina	" "	200.—
Svinjska mast	" "	200.—
Maslo	kg	3·50
Sir	" "	2·50

Krmila:

Seno	za q	9.—
Ovseni zdrob	" "	24.—
Ječmenov zdrob	" "	23.—
Koruzni	" "	21.—
Otrobi	" "	12.—
Slama	" "	5.—

Uvedba najvišjih cen za žito in moko.

Določitev najvišjih cen za žito in moko, o čemer poročamo na drugem mestu, ima pred vsem namen napraviti konec vednemu zvišavanju žitnih cen v naši državi. Žitne cene so bile pri nas že pred pričetkom vojske zelo visoke, znatno višje nego v državah, ki tudi uvažajo žito. Najbolje je to naraščanje razvidno iz naslednje tabele, v kateri se primerja povprečna cena pšenice in rži za 100 kg po stanju dne 14. vsakega meseca v Avstriji in na Nemškem.

	Cene na Dunaju		Cene v Berlinu	
	pšenice rži v kronah	rži v kronah	pšenice rži v kronah	rži v kronah
januar	20·95	17·45	22·08	18·35
februar	22·55	18·45	22·02	18·04
marec	23·70	19.—	22·47	18·18
april	25·25	20·10	22·40	18·85
maj	27·15	21·40	24·02	20·20
junij	27·35	21·15	24·66	20·74
julij	26·45	19·60	24·08	20·52
avgust	27·30	23·25	26·40	22·85
september	32·70	24·90	28·10	24·95
oktober	37·90	32·10	30·36	26·82
november	40.—	34·90	30·68	25·96
1. decembra	42·50	36.—	30·68	25·96

Cena je šla torej kvišku od pričetka leta v Berlinu pri pšenici za K 8·60, pri rži za K 7·60 pri meterskem stotu, na Dunaju pa pri pšenici za K 21·55, pri rži za K 18·55, več nego za 100 odstotkov.

S tem, da so se izdale najvišje cene, pa vprašanje žitnih cen še daleč ni rešeno. Naše žitne cene so odvisne v sedanjih razmerah popolnoma od tržnih cen na Ogrskem, kjer so najvišje cene določili po posameznih komitatih in sicer tako različno, da je morala vlada takoj cene popravljati. Ravno isto bo treba napraviti tudi v Avstriji.

Ta negotovost o končni določitvi cen zelo ovira trgovino. Ravno taka zapreka obstoji v tem, da so najvišje cene pri nas določene za vse ozemlje posameznih kronovin, ki so pa po svojem gospodarskem ustrojstvu jako neenake. Vzemimo za primer Štajersko. Brez dvoma si bodo tukaj žito dosti lažje oskrbeli mlini, ki leže bližje Ogrski kakor pa mlini v bolj oddaljenih krajih. Ogrski žitni trgovec bo gotovo žito rajše prodal tje, do kamor bo imel plačati manj prevoznih stroškov. Iz mesta Barez znaša n. pr. voznina za 100 kg do Maribora 92 vinarjev, do Ljubna pa K 1·57.

Kranjska spada tudi k deželam, ki morajo žito uvažati. Če vsporedimo cene, ki so določene za Kranjsko (za pšenico K 41·50), cenami v komitatu Szeged, rodovitni žitnici ogrski (za pšenico K 40.—), potem se pokaže takoj, da ne bo iz tega komitata po takih cenah mogoče dobiti nič pšenice. Nakupni ceni v Szegedu K 40.— je treba prišteti še prevozne in druge stroške do Ljubljane, kar znaša okoli K 3·90, tako da bi stala v Ljubljano došla pšenica K 43·90, dočim bi se smela naprej prodajati le po K 41·50. Iz tega sledi, da iz večine krajev na Ogrskem sploh ne bo mogoče dobiti nič pšenice na Kranjsko,

Dunaj, največje konsumno okrožje v monarhiji, ima pšenici določeno ceno po K 40·50. Nasprotno znaša najvišja cena na Reki K 48,

dasi je voznina od žitnih krajev ogrskih do Reke samo za kakih 50 vinarjev višja kakor do Dunaja.

Najbolj bogato kmetijstvo imamo v naši državni polovici na Češkem, kjer so imeli letos tudi najboljšo letino. V navadnih razmerah izvaža južna Češka mnogo žita v severne alpske dežele. Tudi letos se je od ondi izvozilo precej rži na Solnograško, Koroško in Štajersko. V prihodnje to ne bo več šlo. Kajti razlika med žitnimi cenami teh dežel je preveč različna: na Češkem za pšenico K 42, za rž K 34, na Štajerskem za pšenico K 41.50, za rž K 33.50. Torej popolnoma nasprotno razmerje!

Spočetka so najvišje cene ustvarile v trgovini tako nejasen položaj, tako da je kupčija skoraj docela ponehala. V prvih treh dneh po proglasitvi najvišjih cen se je v Budimpešti prodalo celih — 37 vagonov pšenice.

Na Nemškem se znajo trgovci po vseh pravilih umetnosti izogniti najvišjim cenam. Pomagajo si na ta način, da zaračunajo visoke stroške za izposoditev vreč, za telefon, informacije itd. Kakor se poroča, so se dogodili slučajji, da so bile na tak način „najvišje“ cene prekoračene za več nego 10 mark pri toni. Značilno je, da so se nemški zahodni mlini dogovorili, da se za izposoditev vreč ne sme zahtevati več kakor 5 mark (6 krou)! Taki izrodki se bodo počasi vtihotapili v žitno trgovino najbrže tudi pri nas.

Določitev najvišjih cen ne bo draginje odpravila ali vsaj zmanjšala. Na eni strani so se sicer določile maksimalne cene, toda na drugi strani se je še pustilo svobodni promet, kar je gotovo polovičarsko. Pustiti trgovino svobodno, na drugi strani ji pa to svobodo izpodrezati, to ne more roditi nobenega uspeha. Najvišje cene more določevati samo tisti, ki obvlada trg v vsem obsegu, tisti, ki ima monopol. V takih slučajjih se more kaj uspešnega doseči le, če državna oblast sama vzame v roke nakup in prodajo žita in žitnih izdelkov.

Seveda pa bi bilo treba tako akcijo izvršiti ob pravem času, ko je žito še na razpolago v lastni deželi, oziroma bi ga bilo še mogoče iz zunanjih držav dobiti.

V zadnjem času se vedno bolj pojavljajo glasovi, da je treba v tem oziru napraviti red in na vsak način preprečiti nadaljno izkoriščanje sedanjega položaja. Vedno zviševanje cen se smatra kot vidni izraz državne slabosti in nezadostne gospodarske organizacije.

Najvišje cene za žito in moko.

Trgovinsko ministrstvo je v sporazumu s poljedelskim in notranjim ministrstvom izdalo dne 28. novembra 1914 naslednjo naredbo:

„Na podlagi cesarske naredbe z dne 10. oktobra 1914, drž. zak. št. 274, se za dobo vsled vojnega stanja povzročenih izrednih razmer odreja, kakor sledi:

§ 1.

Politična deželna oblast ima v svojem upravnem ozemlju za veletrgovino (trgovina na debelo) s pšenico, ržjo, ječmenom in s koruzo (naravno suho ali umetno posušeno) določiti cene, ki se pri prodaji teh predmetov ne smejo prekoračiti. Preizkušnja teh najvišjih cen je pridržana trgovinskemu ministrstvu sporazumno s poljedelskim ministrstvom.

Najvišja cena pšenici in rži se mora določiti na podlagi povprečja v zadnjih dveh tednih meseca oktobra 1914 v veletrštvu dotičnega upravnega ozemlja plačevanih cen; cena ječmenu in koruzi naj se istotako določi temeljem povprečne mere dosežene v prvih dveh tednih meseca novembra 1914. Začasno nenavadno zvišanje cen vsled izrednih okolišnosti (prehod čet, prekinjenje železniškega obrata itd.) naj se pri izmeri povprečne cene ne upošteva.

Določitvi najvišje cene je pri pšenici vzeti za podlago hektolitersko težo 76 kg, pri rži hektolitersko težo 70 kg.

Če tehta hektoliter pšenice ali rži več, oziroma manj, kakor 76 kg ali 70 kg, se poviša, oziroma zniža po politični deželni oblasti določena najvišja cena za vsak polni kilogram hektoliterske teže pri pšenici za 20 vin., pri rži pa za 15 vin. pri meterskem storu.

Pribitki in odbitki se ne upoštevajo preko 3 kg večje, oziroma manjše teže.

§ 2.

Veletržci smejo prodajati moko le po cenah, ki ne presegajo najvišjih cen, ki se imajo dognati po predpisu naslednjih odstavkov.

Najvišja cena pšeničnega zdroba in fine pšenične moke za peko znaša za meterski stot 67·50/0 več, kakor je določena v dotičnem upravnem ozemlju največja cena za meterski stot pšenice,

za pšenično moko za kuho	za	57·50/0
„ pšenično moko za kruh	„	17·40/0
„ enotno pšenično moko	„	22·00/0
„ rženo moko	„	35·30/0
„ ječmenovo moko	„	57·80/0
„ koruzno moko	„	45·00/0

višje kakor določena najvišja cena dotičnega surovega (nezmletega) žita.

Najvišje cene moki, zmešani iz preje navedenih vrst moke po določenih §§ 3 do 5 ministrske odredbe z dne 28. novembra 1914, drž. zak. št. 324, se izračuna po odstotnem razmerju onih vrst moke, ki so se uporabile pri zmešanju.

§ 3.

Kot veletrgovina v zmislu te naredbe se smatra promet med proizvajalci, trgovci in obdelovalci.

§ 4.

Najvišje cene je razumeti za kraj pogodbene dobave brez vreče proti plačilu v gotovini (netto per kasa). Če kupec ne prekrbi vreče, je prodajalec dolžan dobaviti z vrečo in mora vzeti po svojčas zaračunani ceni vrečo nazaj, če se popolnoma rabljiva vrne v šestih tednih po izvršeni dobavi. Po-

litična deželna oblast more določiti vrečam najvišjo ceno.

Najvišje cene žitu in moki obsegajo tudi stroške za nakladanje in prevoz do prekladalne postaje.

§ 5.

Politična deželna oblast je pooblaščen, da sme za podrobno prodajo predmetov, navedenih v tej naredbi, določiti najvišje cene, upoštevajoč najvišje cene, ki so določene za veletrgovino.

§ 6.

Posestnika predmetov, ki jih navaja ta naredba, lahko pozove politična deželna oblast, da jih, kolikor jih ne potrebuje za domačo porabo, dobavlja po določenih najvišjih cenah. Kmetom in obrtnikom, ki se pečajo s produkcijo, je pustiti množine, ki jih potrebujejo za nadaljevanje svojega gospodarstva, oziroma svoje obrtnije.

Če se posestnik brani ugoditi temu pozivu, lahko politična oblast dotične predmete proda na posestnikov račun in škodo; prodajno ceno ima končno veljavno določiti politična deželna oblast vpoštevajoč najvišjo ceno, kakor tudi kakovost in uporabljivost predmetov zaslišavši izvedence.

§ 7.

Ta naredba se ne ozira na dobavo žita in moke iz carinskega inozemstva.

§ 8.

Za promet s semeni lahko poljedelsko ministrstvo na predlog kake kmetijske korporacije ali c. kr. semenske nadzorovalne postaje na Dunaju dovoli izjeme glede na določila te naredbe.

§ 9.

Zaradi prestopkov določil te naredbe in predpisov, izdanih na podlagi te naredbe, kaznujejo prodajalce politične oblasti prve stopnje z denarnimi kaznimi do 5000 kron ali z zaporom do šestih mesecev.

§ 10.

Ta odlok stopi v veljavo z dnem, ko se razglasi.

* * *

Na podlagi ta naredbe je c. kr. deželna vlada kranjska z razglasom z dne 7. decembra 1914, št. 34.721 določila sledeče najvišje cene za veletrgovino na Kranjskem:

Izvršujoč ministrsko naredbo z dne 28. novembra 1914, drž. zak. št. 325, se določajo na Kranjskem za veliko trgovino nastopne najvišje cene:

A. Za žito.

Za 1 meterski stot pšenice s 76 kg hektoliterske teže K 41·50. Za 1 meterski stot rži s 70 kg hektoliterske teže K 33·50. Za 1 meterski stot ječmena K 30·80. Za 1 meterski stot koruze, izvzemši činkvantin in belo koruzo, naravno suhe ali umetne posušene K 25·50.

Ako je teža hektolitra pšenice večja ali manjša kot 76 kg, se zviša, oziroma zniža spredaj določena najvišja cena pri vsakem celem kilogramu hektoliterske teže za 20 v. Pri rži, ako je hektoliter težji ali lažji nego 70 kg, se zviša, oziroma zniža najvišja cena pri vsakem celem kilogramu za 15 vinarjev od meterskega stota.

To zvišanje in znižanje pa ne nastopi preko 3 kg večje, oziroma manjše teže.

B. Za moko.

Pšenični zdrob in fina pšenična moka za peko K 69·50 od meterskega stota. Pšenična moka za kuho K 65·35 od meterskega stota. Pšenična moka za kruh K 48·70 od meterskega stota. Pšenična enotna moka K 50·65 od meterskega stota. Ržena moka K 45·35 od meterskega stota. Ječmenova moka K 48·60 od meterskega stota. Koruzna moka K 37 od meterskega stota.

Te cene se razumejo za kraj pogodbene dobave brez vreče proti plačilu v gotovini (netto per kassa).

Najvišje cene za v zmislu §§ 3 do 5 ministrske naredbe z dne 28. novembra 1914,

drž. zak. št. 324, iz spredaj navedenih vrst moke napravljene mešane moke se izračunajo po odstotnem razmerju posameznih vrst moke, ki so se porabile za zmes.

Te najvišje cene veljajo od 10. decembra 1914 naprej.

Vestnik Zadružne zveze.

Računske zaključke za l. 1914 naj vsaka zadruga čimprej sestavi. Želeti je, da se to izvrši radi sedanjih izvanrednih razmer vsaj v prvih dveh mesecih prihodnjega leta. Zaključna dela naj kolikor mogoče izvrše zadruge same, ker ima Zveza le malo uradnikov na razpolago, ker so nekateri že v vojski, nekateri pa v kratkem nastopijo vojaško službo. Če je potreba nujna, je pa Zveza tudi pripravljena pomagati pri sestavi bilance.

Osebna vest. Zvezin revizor, poročnik pri dalmatinskem sinjskem pešpolku, gosp. Valentin Oblak, je bil ranjen na srbskem bojišču.

Zadružni pregled.

Darovi za vojno preskrbo uživajo pri nekaterih podjetjih, podvrženih javnemu polaganju računov, davčne in pristojbinske ugodnosti. Glede zadrug določa § 2 cesarskega ukaza z dne 31. oktobra 1914, drž. zak. št. 315, oziroma k temu ukazu izdani izvršitveni predpis finančnega ministrstva z dne 12. novembra 1914, drž. zak. št. 316, da se darila, podpore in drugačne naklonitve zadrug za svrhe vojne preskrbe ne vštejejo med obdačbeno podlago pri izmeri pridobninskega davka, da so torej davka proste. To velja za darila, podpore in drugačne naklonitve, ki so jih zadruge dale v l. 1914 ali jih bodo še dale do konca l. 1915. Ta olajšava se raztega na vse zadruge brez razlike, tudi na one, ki poslujejo z nečlani in ne uživajo torej nobenih davčnih ugodnosti.

Vojno posojilo in kmetijske zadruge. Splošna zveza avstrijskih kmetijskih zadrug na Dunaju poroča, da so se kmetijske zadruge močno udeleževale pri podpisovanju vojnega posojila. Isto je opažati tudi pri vlagateljih, ki imajo svoj odvišni denar naložen po rajfajznovkah. Zvezino glasilo piše dalje o tem predmetu: „Kakor je razveseljivo, da se je tako udejstvovalo patriotično mišljenje kmetijskega prebivalstva, ki je združeno v kmetijskih zadrugah, se na drugi strani ne sme pre-

zreti, da se je v posameznih slučajih šlo preko dejanske mere finančne zmožnosti.“

Zvezino glasilo poroča, da se po informacijah Splošne zveze ceni, da so kmetijske zadružne organizacije podpisale približno 25 do 30 milijonov vojnega posojila.

Gospodarski pregled.

Proti prodaji živine. Osreduja vlada je izdala komunike, ki izvaja: Med vojsko se je pokazalo, da kmetje neopravičljivem strahu v zelo velikih množinah pošiljajo na dunajski živinski semenj. Poljedelsko ministrstvo je izdalo že začetkom oktobra vsem političnem deželnim oblastem odlok, ki svari take po strahu povzročene prodaje take živine ki še ni za klanje sposobna, ker ni za to nikakega povoda in ker bi lahko usodno škodovala domači živinoreji. Deželnim vladam se je istočasno naročilo, da morajo skrbeti za to, da tiste osebe, ki širijo med kmeti razburljive vesti samo zato, da bi prodajali iz strahu, naznanijo sodiščem, da jih kaznujejo kakor zaslužijo. Ker se je prignalo zadnje čase na dunajski živinski semenj zopet živino, ki še ni za klanje sposobna, se zopet opozarja na zgoraj navedani odlok.

Bratovske skladnice v Avstriji v letu 1910. Delavsko ministrstvo je izdalo poročilo o bratovskih skladnicah za leto 1910., iz katerega posnamemo sledeče: Bolniških blaganj v bratovskih skladnicah je bilo 127 s 178.233 člani, med katerimi je bilo 7039 delavk. Obolelo je 119.553 članov 169.640-krat in so bili bolni 2,342.694 dni. Porodov je bilo 283 z 10.368 bolniškimi dnevi. Smrtnih slučajev je bilo 1147. Vseh dohodkov so imele vse blagajne 8,313.394 K, vseh stroškov pa 7,795.643 K, prebitka torej 517.751 K. Rezervni zaklad je znašal 7,114.182 K. — Provizijskih blagajn v bratovskih skladnicah je bilo 151 s 176.611 polno in 5278 manj upravičenimi člani. Vseh dohodkov so imele te blagajne 16,999.583 K, vseh stroškov pa 13,879.985 kron in sicer so izplačale invalidom 6,719.625 K, vdovam 2,173.482 K, sirotam 537.123 K. Povprečna letna provizija polno upravičenega člana je znašala K 250·74, vdove K 101·86, sirote pa K 37·67. Umrlo je 1099 članov, med temi 240 vsled ponesrečenja v službi. Rezervni fond vseh provizijskih blagajn v bratovski skladnici je znašal leta 1910. 122,388.078 K. Gotovo je, da se mora tudi pri bratovskih skladnicah preurediti, ker s provizijami, ki jih te dajejo delavcem, delavstvo nikakor ne more biti zadovoljno.

Najvišje cene za krompir. Z naredbo ministrstva za trgovino, poljedelstvo in notranje stvari z dne 19. decembra 1914 so se določile tudi krompirju maksimalne cene. Ta naredba se glasi:

§ 1. Ob prodaji krompirja v veliki trgovini se naslednje najvišje cene ne smejo prekoračiti:

Dežela :	Cena v kronah za 1 meterski stot krompirja izvzemši rogljičast krompir	
	a) Jedilni krompir, izbran (rumen, bel, rožast)	b) Nelzbran krompir (krompir za industrijo in krmo)
Nižja Avstrija	9.—	6.—
Gornja Avstrija	10.—	6.—
Solnograško	10·50	7.—
Štajersko	10·50	6·50
Koroško	10·50	6·50
Kranjsko	10·50	6·50
Goriško, Trst, Istra	11.—	7.—
Tirolsko	11.—	6·50
Predarelsko	11.—	6·50
Češko	9.—	6.—
Moravsko	9.—	6.—
Šlezija	9.—	6.—
Dalmacija	12.—	7.—

§ 2. Kot velika trgovina v smislu te naredbe ima veljati promet med pridelovalci, trgovci in obdelovalci. V § 1. določene najvišje cene se tudi pri direktnem prometu med pridelovalcem in porabiteljem ne smejo prekoračiti.

§ 3. Najvišje cene je razumeti za kraj pogodbene dobave za 100 kg brez vreče proti gotovini (netto per kassa). Ako kupec ne preskrbi vreče, upravičen je prodajalec pri prodajah od prekladalne postaje na kupčeve stroške preskrbeti tudi slamo, ki je potrebna, da se obloži vagon in da se pokrije krompir. Najvišje cene obsegajo stroške prekladanja in prevoza do prekladalne postaje.

§ 4. Politično deželno oblastvo je pooblaščen, za malo trgovino določiti najvišje cene oziraje se na najvišje cene, ki so določene za veliko trgovino.

§ 5. Posestnika zalog krompirja sme politično deželno oblastvo pozvati, da jih dobavi po določenih najvišjih cenah, kolikor niso potrebne za lastno domačo porabo. Poljedelcem in obrtnikom, ki se bavijo s produkcijo, je pustiti ono množino, ki je potrebna za nadaljevanje njihovega gospodarstva, oziroma njihove obrtnije. Ako se posestnik brani, ugoditi temu pozivu, sme politično deželno oblastvo zaloge prodati na posestnikov račun in stroške; prodajne cene ima končno veljavno določiti politično deželno oblastvo oziraje se na najvišje cene kakor tudi na kakovost in uporabnost blaga zaslišavši izvedence.

§ 6. Ta naredba se ne nanaša na dobavo krompirja iz carinskega inozemstva.

§ 7. Za promet s semenjem sme poljedelski minister na predlog kakšne kmetijske korporacije ali e. kr. semenske kontrolne postaje na Dunaju dovoliti izjeme od te naredbe.

§ 8. Prestopke določil te naredbe in predpisov, ki se izdado na podlagi te naredbe, kaznujejo pri prodajalcih politična oblastva prve stopnje z denarnimi kaznimi do 5000 K ali z zaporem do šestih mesecev.

§ 9. Ta naredba stopi v veljavo 23. decembra 1914.

Najvišje cene za oves. Potem, ko so bile vpeljane najvišje cene za žito, moko in krompir, jih je vlada vpeljala še za oves. To se je zgodilo z naredbo trgovinskega, poljedelskega in notranjega ministrstva z dne 21. decembra 1914, ki določa:

§ 1. Ob prodaji ovsu v veletrštvu se naslednja najvišje cene za meterski stot ne smejo prekoračiti: Na Nižjem in Gorenjem Avstrijskem 25 K, na Solnograškem 25 K 50 v, na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Goriškem, v Trstu in v Istri 26 K 50 v na Tirolskem (ne všteti deželnega pribitka na žito) in na Predarelskem 27 K 50 v, na Češkem 23 K 50 v, na Moravskem in v Šleziji 24 K, v Dalmaciji 27 K.

§ 2. Kot veletrgovina v smislu te naredbe ima veljati promet med pridelovalci, trgovci in obdelovalci. V § 1 določene najvišje cene se tudi pri direktnem prometu med pridelovalcem in porabiteljem ne smejo prekoračiti.

§ 3. Najvišje cene je razumeti za kraj pogodbene dobave za 100 kilogramov brez vreče proti gotovini (netto per kassa). Najvišje cene obsegajo stroške prekladanja in prevoza do prekladalne postaje.

§ 4. Posestnika zalog ovsu sme deželno politično oblastvo pozvati, da jih dobavi po določenih najvišjih cenah, kolikor niso potrebne za lastno porabo. Ako se posestnik brani, ugoditi temu pozivu, sme deželno politično oblastvo te zaloge prodati na posestnikov račun in stroške; prodajno ceno ima končno veljavno določiti politično deželno oblastvo vpoštevaje najvišje cene kakor tudi kakovost in porabnost blaga zaslišavši izvedence.

§ 5. Ta naredba se ne nanaša na dobavo ovsu iz carinskega inozemstva.

§ 6. Za promet s semenjem sme poljedelski minister na predlog kakšne kmetijske korporacije ali e. kr. semenske kontrolne postaje na Dunaju dovoliti izjeme od te naredbe.

§ 7. Prestopke določil te naredbe in predpisov, ki se izdado na podlagi te naredbe, kaznujejo pri prodajalcih politična oblastva prve stopnje z denarnimi globami do 5000 K ali z zaporem do šest mesecev.

§ 8. Ta naredba stopi v veljavo dne 25. decembra 1914.

Za kože bodo najbrž tudi vpeljali najvišje cene. V trgovinskem ministrstvu so se že vršila tozadna posvetovanja, pri katerem so bili navzoči zastopniki mesarskih organizacij, trgovcev z usnjem in kožami, usnarjev in tovarnarjev za čevlje. Pri tej priliki se je ugotovilo, da kož nikakor ne primanjkuje, ker se sedaj kolje več živine. Ker pa cene nevdrženo rastejo, se bodo najbrž določile najvišje cene. Izdelovalci čeljev in trgovci z usnjem so se pritoževali proti usnjarskemu kartelu.

Kurz za plačila v Nemčijo potom poštno hranilnice je do nadaljne odredbe določen tako, da se za 100 mark zaračuni 126 kron.

Cena kovinam raste. Cene vsem kovinam so pri nas, odkar traja vojska, zelo poskočile. Vzrok je iskati v tem, da se je zmanjšal dovoz rude in sirovih kovin iz tujine, posebno iz prekomorskih dežel, deloma je podražitev povzročilo večje povpraševanje po teh predmetih. Kako zelo je cena poskočila, kaže naslednji pregled, v katerem so cene navedene za 100 kg:

	začetkom avgusta	sredi decembra
Baker	150 K	340 K
Kositer	305 "	1100 "
Cink	55 "	267 "
Svinec	54 "	267 "
Antimon	55 "	300 "
Aluminij	280 "	545 "
Nikelj	370 "	600 "

Na Nemškem so za celo vrsto raznih kovin vpeljali najvišje cene; ker se pri nas radi ravnamo po nemških vzgledih, je pričakovati, da se bo tudi pri nas kaj takega ukrenilo.

Državni proračun. Državni proračun bo v kratkem objavljen potom cesarske odredbe. In sicer bo le provizoričen proračun, ki bo obsegal dobo od 1. jan. do 30. junija l. 1915. Kakih novih posojil v tem proračunu ne bo. Ravno tako ne bo proračun to pot sestavljen v podrobnostih, ampak le v okroglih svotah, ki bodo krile glavne postojanke.

Bilanca

**Hranilnice in posojilnice
v Dobrépoljah,**

reg. zadruga z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1913.

Aktiva.		K
Posojila		855.010 35
Tekoči računi		19.246 68
Inventar premični		1.113 80
Zaostale obresti posojil		46.640 77
Delež pri Zadrudni zvezi		1.000—
Delež pri „Ljud. pos.“		4—
Prehodni		1.147 80
Gotovina 31. decembra 1913		16.151 16
Skupaj	940.314 56	
Pasiva.		K
Deleži		1.612—
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi		744 560 64
Tekoči račun z Zvezo		163.146—
Predplačane obresti posojil		822 72
Rezervni zaklad		29.171 23
Čisti dobiček		1.001 97
Skupaj	940.314 56	
Denarni promet		847.715 54
Stanje članov začetkom l. 1913		—
Pristopilo		10
Odpadlo		20
Stanje koncem l. 1913.		806

Bilanca

**Hranilnice in posojilnice
v Sinčivasi,**

reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1913.

Aktiva.		K
Posojila		379.656 47
Tekoči račun z Zvezo		3.087—
Inventar premični		1.922 95
Inventar nepremični		30.156—
Zaostale obresti posojil		17.787 55
Vrednost tiskovin		19 50
Deleži pri „Zadrudni zvezi“		1.000—
Delež pri „Gosp. zadrugi“		3.000—
Naložen denar		3.728 15
Gotovina 31. decembra 1913		2.805 39
Skupaj	443.163 01	
Pasiva.		K
Deleži		6.246—
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi		406.727 97
Predplačane obresti posojil		435 13
Nevzdig. obresti deležev		2.479 81
Rezervni zaklad		26.082 14
Čisti dobiček		1.191 96
Skupaj	443.163 01	
Denarni promet		247.284 15
Stanje članov začetkom l. 1913		707
Prirastlo		6
Odpadlo		11
Stanje koncem l. 1913		702

Bilanca

**Hranilnice in posojilnice pri
Devici Mariji na Jezeru pri
Prevaljah,**

reg. zadruga z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1913.

Aktiva.		K
Posojila		481.163 59
Zaostale obresti posojil		21.193 66
Naložen denar pošt. z obr.		502 59
Prehodni zneski		258 05
Inventar po odpisu 10 %		744 75
Delež pri Zvezi		1.000—
Tekoči račun z Zvezo		7.158 05
Obrest tekoč. računa		59 95
Račun umetnega gnoja		1.425 49
Gotovina koncem leta 1913		3.442 63
Skupaj	516.950 76	
Pasiva.		K
Deleži		3.910—
Obresti deležev		1.101—
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi		471.902 97
Predplač. obresti posojil		629 35
Zaostale obresti posojil		40—
Rezervni zaklad		35.698 79
Čisti dobiček		3.668 65
Skupaj	516.950 76	
Denarni promet		344.683 73
Stanje članov začetkom l. 1913		—
Pristopilo		23
Odpadlo		17
Stanje koncem l. 1913		441

Bilanca

**Hranilnice in posojilnice za
Št. Janž in okolico v Št. Janžu
v Rožni dolini,**

reg. zadruga z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1913.

Aktiva.		K
Posojila		364.255 96
Zaostale obresti		9.979 32
Naložen denar z obr.		184.201 94
Inventar po odbitku 10 %		142 42
Vrednost društv. posestva		2.515 74
Gotovina 31. decembra 1913		10.010 42
Skupaj	571.105 80	
Pasiva.		K
Deleži		2.106—
Obresti deležev		652 05
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi		546.067 42
Predplačane obresti posojil		572 14
Posebna rezerva		14.555 49
Splošna rezerva		4 552 05
Čisti dobiček		2 600 65
Skupaj	571.105 80	
Denarni promet		407.917 86
Stanje članov začetkom leta 1913		—
Pristopilo		12
Odpadlo		5
Stanje koncem l. 1913		404

Bilanca

**Hranilnice in posojilnice
v Spodnjem Dravbergu,**

reg. zadruga z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1913.

Aktiva.		K
Inventar		1.166—
Posojila		464.815 87
Zaostale obresti posojil		22.683 15
Pri drugih zavodih nal. denar		1.600—
Vrednost „Narodn. doma“		40 302 49
Vredn. Breznikovega zemlj.		6.474 39
Gotovina 31. decembra 1913		8.141 41
Skupaj	545.183 31	
Pasiva.		K
Deleži		3.624—
Nevzdig. obresti deležev		2 300 87
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi		389 166 91
Denar v tek. računu z obr.		118.306—
Predplačane obresti posojil		887 95
Rezervni zaklad		30.029—
Čisti dobiček		868 58
Skupaj	545.183 31	
Denarn. promet		—
Stanje članov začetkom leta 1913		—
Pristopilo		8
Odpadlo		10
Stanje koncem leta 1913		759

Bilanca

**Hranilnice in posojilnice
v Metliki,**

reg. zadruga z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1913.

Aktiva.		K
Posojila		375.930 73
Terjatev na gozdu		10.232—
Inventar premični		401 85
Inventar nepremični		30.062—
Zaostale obresti posojil		17.551 56
Zaostale obr. pos. na gozdu		497 60
Delež pri „Zadrudni zvezi“		1.000—
Terj. na odprod. zemljišču		317—
Zaostale obr. od prod. zem.		37 72
Delnice		1.500—
Gotovina 31. decembra 1913		5.079 77
Skupaj	442.610 23	
Pasiva.		K
Deleži		1.962—
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi		286.723 40
Tekoči račun z Zvezo		112.183—
Predplačane obresti posojil		360 18
Rezervni zaklad		41.022 26
Čisti dobiček		359 39
Skupaj	442.610 23	
Denarni promet		475.805 13
Stanje članov začetkom leta 1913		971
Pristopilo		22
Odpadlo		12
Stanje koncem leta 1913		981